

Hoofdstuk 2.10 Aeolus

Bouwjaar onbekend (volgens polis en overlevering 1896)

Bouwer: vermoedelijk Visser Paterwolde

Stamboeknummer 1445

Afmetingen 5.30 m x 2.36 m

Zeiloppervlak 24,4 m²

ex Ree

Tot u toe bekende eigenaren Aeolus:

ca.1955 -	Dr. E.G. Duurtsema oogarts te Beverwijk.
ca.1958 -	de heer J.H.H. Obertop te Wormerveer (verz.bedrag Hfl.4000,-)
- 1974	de heer W.H.J. van Mansum te Rotterdam (verz.bedrag Hfl.6000,-)
1974 -	de heer H. Tabink te Ridderkerk

In de schepenlijst van 2011 van het stamboek staat bij de Aeolus genoemd dat ze bij Visser gebouwd is in 1904 als Zeeleeuw. De Aeolus staat in het Stamboek voor Ronde- en Platbodemjachten ingeschreven sinds 1989. De Stamboekplaquette zit niet (zicht)baar in het schip.

De heer Vermeer beschrijft in zijn boek “Het Friese jacht” de “Aeolus” op de bladzijden 186 en 187. Hij is erg voorzichtig met het aangeven wat de oorsprong van de Aeolus is. Als mogelijkheden geeft hij zowel Van der Zee uit Joure als Visser uit Paterswolde, zonder er verder een uitspraak over te doen. Hij geeft met argumenten aan waarom het zowel bij de ene als bij de andere werf gebouwd zou kunnen zijn. Hij legt niet de link tussen de Nelly en de Aeolus.

Op basis van de observatie van de heer Vermeer, is de Aeolus opgenomen in het Stamboek oorspronkelijk als de “Zeeleeuw”, gebouwd door Visser. De Aeolus komt echter duidelijk niet overeen met de Zeeleeuw zoals die op foto’s staat afgebeeld. Dit schip is zwaarder, de Aeolus eleganter. Wel heeft ze onmiskenbare trekken die bij de door Visser gebouwde jachten voorkomen. Het voorschip heeft een grote gelijkenis met dat van de Stânfries die ook in 1917 gebouwd is.

Op 2 oktober 2010 heb ik de Aeolus bekeken. Op basis van bekende gegevens uit het verleden, en de opmetingen die de heer Vermeer gedaan heeft, was ik de mening toegedaan dat de Nelly en de Aeolus wel eens een en hetzelfde schip zouden kunnen zijn. Hoewel foto’s erg vertekend kunnen zijn door verschillende lenskwaliteiten, lensspecificaties en posities van waaruit de foto’s genomen zijn, kan wel geconcludeerd worden, dat de details zoals de vorm en de verhouding van het snijwerk op het boeisel gelijkenis tonen.

Echter: Er zijn verschillen. (oa. ijzerwerk en proporties).

De eenvoudigste manier om te laten zien hoe de Aeolus er uit ziet is het tonen van foto's.
De foto's zijn toen genomen op haar ligplaats.

12 x Foto GtC. 2010 Aeolus

Met beperkte historische gegevens die de heer Tabink, de huidige eigenaar van de Aeolus, van het schip heeft heb ik een aantal eerdere eigenaren terug kunnen vinden. De weg terug langs eigenaren uit het verleden is nog niet sluitend. In chronologische volgorde een weergave van mijn speurtocht:

Dr. E.G.Duurtsema Beverwijk (midden 50er jaren).

Binnen de familie Duurtsema is een opeenvolgende reeks van boten “Ree” genoemd. Ook dit scheepje gaven ze deze naam. Het komt van het commando: “Klaar om te wenden...ree.” Of deze naam ook werkelijk op het scheepje heeft gestaan is niet meer met zekerheid te zeggen. Oogarts Duurtsema is ongeveer drie jaar eigenaar geweest zonder te kunnen zeilen. Hij heeft nooit de tijd kunnen vinden om zich de kunst eigen te maken. Zijn praktijk slokte hem teveel op. Zijn kinderen zeilden er wel mee. Ze had een ligplaats bij de Wilgenhoek aan het Alkmaardermeer. Later kregen ze een Vrijheid.

Zijn zoon, B.Duurtsema, kan zich nog goed herinneren met de “tjotter” te hebben gezeild. In zijn herinnering zeilde het scheepje goed. Het was wat wreed op het roer. De romp was wit met groen geschilderd, de zwaarden waren gelakt. Het zware katoenen tuig had geen zeilnummer.

De restauratie uit 1951 zoals op de polis van Obertop staat vermeld is, is waarschijnlijk door een eerdere eigenaar uitgevoerd. De heer B. Duurtsema kon zich hier niets van herinneren, en veronderstelde dat dit gebeurd was voordat de familie Duurtsema eigenaar was. Wel wist hij te vertellen dat de kielbalk niet al te best was. Van een patiënt uit de praktijk had vader Duurtsema vernomen dat er voor de conservering wolmanzout gebruikt moest worden, dit werd aangeschaft bij een werf in Amsterdam. Het werd gebruikt zonder beschermende middelen. Gele handen en armen waren wekenlang het gevolg.

Omdat mij bij de Aeolus een aantal dingen waren opgevallen, heb ik nagevraagd bij zowel de heren Obertop en Duurtsema. Een in het oogspringend verschil tussen de foto's van 1917 van de Nelly en de Aeolus in 2010 is het verschil in botteloef. Eerst met beslag om de voorstevan, en nu door de voorstevan zoals bij een tjotter. De heer Duurtsema was stellig in zijn overtuiging dat het beslag om de voorstevan zat.

Dit laatste kan betekenen dat de botteloef ergens tussen 1955 en 1974 is veranderd.

J.H.H. Obertop (jaren rond 1958)

coll. Obertop. Op het Zwet. De fok wordt halverwege de botteloef gevoerd.

De heer Obertop zeilde met zijn gezin met het scheepje. Het werd gebruikt als moederschip. De kinderen zeilden met Plusjes. Nadien kocht hij voor dit doel een IJsselaak. Veel groter en met veel meer ruimte. In 2010 vaart de inmiddels 95 jarige heer Obertop nog altijd. Nu met een motorsloep. Wanneer hij “de tjotter” kocht is niet meer duidelijk. Het scheepje lag in de jaren kort na de oorlog te koop bij Jachthaven Weromeri aan het Zwet

bij Wormer. Oogarts Duurtsema uit Beverwijk had het daar te koop liggen. Zelf was de heer Obertop eigenaar van een (lijn)oliekoekenfabriek / (lijn)olieslagerij op de plek waar de oliemolen De Oranjeboom had gestaan aan het Kalf bij Zaandam. Het vaargebied was Noord-Holland. Voornamelijk het Alkmaardermeer. Er werd onder een tent in de boot geslapen.

Hoewel het al zo'n vijftig jaar geleden is dat de heer Obertop eigenaar was, kan hij zich nog wel het nodige herinneren van het scheepje. Zo kon hij me bevestigen dat ze tjotter werd genoemd. Ze voer naamloos rond evenals bij de familie Van Mansum die haar ook geen naam had gegeven. Ze werd goed onderhouden, was wit geverfd, en het blanke lakwerk was goed onderhouden. Ze had een voordek waar op gelegen kon worden en banken waar spullen in op konden worden geborgen.

Ze is verkocht via een jachthaven in Westknollendam.

Bij de spaarzame documenten die nog bij de Aeolus aan wezig zijn, zit nog een polis uit 1957 van "De Nederlanden van 1845" op naam van de heer J.H.H. Obertop te Wormerveer. Verzekerd is een tjotter zonder naam. Als bijzonderheid staat vermeld dat er een restauratie in 1951 heeft plaatsgevonden.

Als bouwjaar staat 1896 aangegeven. De heer Obertop bevestigde dat dit jaartal achterin de boot stond bij het roer. Ongetwijfeld op de slotplaat onder de hennebalk.

W.H.J. van Mansum (jaren rond 1965 tot 1974)

De kleindochter van de heer Van Mansum, de eigenaar vóór de heer Tabink, schreef de volgende herinneringen aan het scheepje in 2010 op:

Karin Henken:

Allereerst is de boot geschonken door de textielvereniging aan mijn grootvader Dhr. W. van Mansum. Leuk cadeau, maar zelf heeft hij er zelden mee gevaren. Dat deden de kinderen en kleinkinderen.

Coll. Van Mansum Gepaviseerd bij de overdracht aan de heer Van Mansum.

Mijn broer, toen een knaap net terug van de zeilschool is eens met zwaar weer op de Bergse Achterplas gaan zeilen, samen met mijn vader en de nu nog levende tante. Ze hebben toen TE scherp aan de wind gezeten en de mast is overboord gekiept, dit tot woede van mijn grootvader die zijn "speeltje" in puin zag. Het "gangboord" moest deels vervangen en heeft, volgens de overlevering, best een hoop geld gekost.

Na verloop van tijd werd het noodzakelijk om delen

van de bodem te laten vervangen. De enige die in mijn vaders ogen de nodige kennis bezat, woonde aan de Zaan.

In alle vroegte zijn we (ik mocht als ukkie mee) vertrokken, mijn vader, mijn tante en ik. Helemaal gemotord en bij het vallen van de avond zijn we bij de sluis van Amsterdam aangekomen. Steenkoud heb ik het gehad!

Die sluiswachter was niet blij dat wij zo laat nog wilden sluizen.

We zijn het IJ opgevaren en mijn tante en ik moesten ieder op een van de zwaarden gaan zitten voor de uitkijk ik zag een schaduw heeeeel groot maar ik moest me niet aanstellen, ik hoor het hem nog zeggen.

Twee tellen later klonk er een enorme scheepstoeter en zijn we de luchtinhammen van de IJ-tunnel ingevaren, in gevluht. Het bleek dat er een cruiseschip binnenkwam en hij ons op de radar kwijt was. Het voer natuurlijk erg langzaam vandaar dat ik het niet had zien bewegen..... We hebben ruim een uur in de inham gelegen en dat enorm kolos is voorbij gekomen toren hoog , gezien vanuit het notendopje waarin wij zaten.

We zijn de Zaan opgevaren, dat was de eerste keer dat ik het daar zag vanaf het water en de werf waar we ons moesten melden was dicht, mijn vader pisinjdig. Die heeft de beste man opgezocht en wij moesten de boot klaarmaken om te vertrekken. Toen zijn we met het openbaar vervoer (toen vanuit Zaandam een hele onderneming en als kind nog NOOIT gedaan) weer naar Rotterdam gegaan. Deze tocht hebben we, in mijn beleving 2-3 keer gedaan, mijn tante zegt 4x maar dat dacht ik niet.

Wel ben ik ook meegegaan om het schip naar de IJssel (ZH) te varen, weinig sensatie voor een zeilertje als ik in de dop. Wel machtig om de parksluizen uit te komen het grote water van de Waterweg op te komen, maar ach... en weer met het openbaar vervoer terug naar Hillegersberg.....

Ik kan me een zomertocht herinneren over alle plassen van Zuid-Holland, een waanzinnige vakantie, maar de boot was open dus slapen was niet echt een pretje.

We lieten hem liggen om dan een paar dagen later weer verder te trekken.

De geur van de boot is iets wat ik me wel goed kan herinneren, een teerlucht, een muffige teerlucht.

De heer Van Mansum was in de naoorlogse jaren voorzitter van de Nederlandse Textielvereniging en heeft het scheepje gekregen bij het terugtreden uit zijn functie als voorzitter. De vaartochten die zijn kleindochter mevrouw Henken beschrijft zijn tussen 1965 en 1970 geweest.

Coll. Van Mansum.

De bijzondere roerversiering was los en afneembaar. Deze is verloren gegaan. De foto is genomen bij de Bergse Voorplas waar de familie van Mansum woonde. Van deze foto bestaat ook nog een kleuren afdruk waar helaas de randen af zijn gesneden.

H. Tabink 1974 - heden

De huidige eigenaar de heer Tabink is al zo'n 40 jaar eigenaar. Als Rotterdams scholier fietste hij dagelijks langs de Rotte en zag er een verwaarloosd wit geverfd scheepje liggen. Na verloop van tijd begon het hem intrigeren en is hij op zoek gegaan naar de plek waar het in de scheepvaartgeschiedenis geplaatst zou moeten worden. Hij had geen kennis van dergelijke scheepjes. Op het moment dat hem duidelijk werd wat het voor type was, heeft hij de toenmalige eigenaar benaderd of die het wilde verkopen. Niet gehinderd door enige vorm van voorkennis heeft hij het gekocht en weer vaarbaar gemaakt. Altijd heeft hij er mee op de rivieren in de omgeving van Rotterdam en Dordrecht gevaren. Na er een aantal jaren mee gevaren te hebben is de heer Tabink in contact gekomen met een sloepenbouwer uit Purmerend. De Aeolus is er op een vrachtwagen heen gebracht. Samen hebben ze haar gerestaureerd. Het aanwezige snijwerk hebben ze laten zitten. Alle markante en waardevol geachte stukken oorspronkelijk hout van deze restauratie zijn bewaard. Origineel is volgens de heer Tabink de constructie en het snij- en ijzerwerk. Slechts een keer, is hij met de Aeolus op een Stamboekreünie in Dordrecht geweest.

In de jaren hiervoor is niet met zekerheid te zeggen in welke jaren de families Duurtsema, Obertop en Van Mansum eigenaar waren. Wel is het zeker dat deze volgorde van eigenaren juist is.

Bevindingen:

Ze heeft in haar bestaan te veel meegemaakt om haar in alle details te kunnen duiden. Een meegerestaureerde deuk aan bakboord zijde voor het mastdoft verraadt nog een aan- cq. overvaring met een binnenschip in het verleden, onbekend wanneer. Zijn toen de voorstev en botteloef beschadigd en vervangen? Met zekerheid heeft ze drie keer een grote reparatie of restauratie ondergaan. In 1951 voordat Duurtsema eigenaar was, daarna toen Van Mansum eigenaar was en ook in 1983 heeft de heer Tabink dit gedaan. Van Mansum en Tabink, beiden uit Rotterdam, zijn voor de reparaties teruggegaan naar Noord-Holland.

De Aeolus, zoals ik haar gezien heb, heeft een aantal opvallende dingen die ik zal proberen op te sommen:

- De Aeolus heeft een mooi sprekende voorstev die naar de waterlijn toe verjongd is.
- Ze heeft een gepiekt voorschip dat "op" het water ligt.
- Ze heeft een opvallend erg lange botteloef, die door de voorstev gestoken is als bij een tjotter. De stagen zitten met gaffels om de stev en het berghout. Deze constructie lijkt niet oorspronkelijk en is niet te herkennen op de foto uit 1917.
- Haar constructie is als een tjotter met opgeschroefd berghout. Deze constructie is overgenomen van de situatie zoals die was toen de heer Tabink haar kocht.
- Ze is heel stabiel wanneer je aan boord stapt. (Als bij de Poseidon)
- Ze is sterk V-vormig op het grootspant.
- Alle snijwerk lijkt als bij de andere Visser jachten.
- Het roer is als dat van de Poseidon. Het helmhout is afgezaagd en in de roerkop vastgezet. Er is geen roerversiering.
- De boeisels vallen erg ver naar binnen.
- De giek steekt erg ver achter het roer uit. Zover dat je de giek boven de wal moet trekken om het grootzeil er vanaf te nemen.

- Het schootbeslag op de giek zit ver achter het aangrijppunt onder in de boot.
- Het voorschip is open.
- Een achterbank ontbreekt.
- De achtersteven is erg zwaar uitgevoerd.

Gezien haar constructie moet ze gekwalificeerd worden als tjotter met berghout. Haar voorkomen is als een Fries jacht. Er is een berghout met slemphouten, beretanden en kluisborden. Aan de hand van de foto's die ik in oktober 2010 maakte, oordeelde Pier Piersma dat de piek in het voorschip net zo ligt als die bij de Stânfries. Hiermee bevestigde hij mijn primaire oordeel. Om tot een werkelijke vergelijking te kunnen komen zouden beide schepen eens naast elkaar gelegd moeten worden. Het is heel verleidelijk om trekjes van het ene schip in het andere te willen zien. Een poging om een en ander te visualiseren:

Links het achterschip van de Aeolus versus achterschip Poseidon rechts. Beide gefotografeerd in 2010.GtC.

Links het voorschip van de Aeolus naast het voorschip van de Stânfries rechts. Beide gefotografeerd in 2010. GtC.